

Роман КОРСАК,
orcid.org/0000-0001-9245-252X
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри туристичної інфраструктури та готельно-ресторанного господарства
Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) korsakr@i.ua

Іван ГОДЯ,
orcid.org/0000-0001-4027-8811
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри туристичної інфраструктури та готельно-ресторанного господарства
Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) dz2352@gmail.com

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ ТА ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ОТРИМАННЯ СТАТУСУ КАНДИДАТА У ЧЛЕНИ ЄС

Стаття присвячена дослідженню шляхів реформування вітчизняної готельно-ресторанної та туристичної індустрії після отримання Україною статусу кандидата у члени Європейського Союзу. На думку авторів, після отримання зазначеного статусу, українському уряду необхідно розглянути перспективні шляхи реформування готельно-ресторанної та туристичної індустрії відповідно до вимог європейської спільноти, оскільки сфера гостинності є стовідсотковим індикатором добробуту та фундаментом успішного розвитку туристичної галузі країни. Також, після закінчення війни для України актуальною постає проблема відбудови сфери гостинності та туристичної інфраструктури до європейських і світових стандартів.

Автори відмічають, що досвід у цій сфері європейських країн-сусідів Польщі, Угорщини, Словаччини та Чехії був би актуальним на даному етапі і для України. Зазначені країни Вишеградської четвірки, так само як і Україна мали комуністичне минуле та із отриманням статусу кандидатів до Європейського Союзу змогли успішно впровадити десятиліття модернізувати сферу готельно-ресторанного бізнесу і туризму до європейських та світових стандартів гостинності.

У контексті зазначеного, автори у статті дійшли висновку, що уряд України має здійснити наступні кроки, щодо реформування вітчизняної готельно-ресторанної та туристичної індустрії, зокрема: створити подібну до країн ЄС державну інституційну систему організації, яка б регулювала сферу туризму та готельно-ресторанного бізнесу, за допомогою прозорої туристичної політики досягти кращих умов захисту інтересів клієнтів, сформувати чіткі правила діяльності для туристичних компаній та туроператорів, створити сприятливі умови для розвитку готельно-ресторанної сфери та туристичної галузі у країні, брати регулярну і активну участь у провідних міжнародних форумах у сфері гостинності та туризму, тим самим презентуючи свою діяльність у зазначених сферах тощо.

Для розв'язання наукових завдань, що стосуються дослідження шляхів реформування готельно-ресторанної та туристичної індустрії України після отримання статусу кандидата у члени Європейського Союзу, застосовано загальнонаукові методи, зокрема: логічний та аналітичний метод, метод узагальнення, метод систематизації та класифікації, метод дедукції та індукції, метод синтезу й аналізу тощо.

Ключові слова: готельно-ресторанна індустрія, Україна, Польща, Угорщина, Словаччина, Чехія, туризм, сфера гостинності, Європейський Союз, ринок готельно-ресторанного бізнесу.

Roman KORSAK,
orcid.org/0000-0001-9245-252X
Doctor of Historical Sciences, Professor,
Head of the Department of Tourism Infrastructure and Hotel and Restaurant Industry
Uzhhorod National University
(Uzhgorod, Ukraine) korsakr@i.ua

Ivan GODYA,
orcid.org/0000-0001-4027-8811
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Tourism Infrastructure and Hotel and Restaurant Industry
Uzhhorod National University
(Uzhhorod, Ukraine) dz2352@gmail.com

WAYS OF REFORMING THE HOTEL, RESTAURANT AND TOURIST INDUSTRY OF UKRAINE AFTER RECEIVING CANDIDATE STATUS FOR EU MEMBERSHIP

The article is devoted to researching the ways of reforming the domestic hotel-restaurant and tourism industry after Ukraine received the status of a candidate for membership of the European Union. According to the authors,

after receiving the specified status, the Ukrainian government needs to consider promising ways of reforming the hotel, restaurant and tourism industry in accordance with the requirements of the European community, since the hospitality sector is a one hundred percent indicator of well-being and the foundation of the successful development of the country's tourism industry. Also, after the end of the war, the problem of rebuilding the field of hospitality and tourist infrastructure to European and world standards becomes urgent for Ukraine.

The authors note that the experience in this field of the European neighboring countries of Poland, Hungary, Slovakia and the Czech Republic would be relevant at this stage for Ukraine as well. The mentioned countries of the Visegrad Four, as well as Ukraine, had a communist past and, with the status of candidates for the European Union, were able to successfully modernize the sphere of hotel and restaurant business and tourism to European and world standards of hospitality over the course of a decade.

In the context of the above, the authors of the article came to the conclusion that the government of Ukraine should take the following steps to reform the domestic hotel-restaurant and tourism industry, in particular: create a state institutional system of organizations similar to the EU countries, which would regulate the sphere of tourism and hotel-restaurant business, with the help of a transparent tourism policy, to achieve better conditions for protecting the interests of customers, to form clear rules of operation for travel companies and tour operators, to create favorable conditions for the development of the hotel and restaurant sector and the tourism industry in the country, to take regular and active participation in leading international forums in the field of hospitality and tourism, thereby presenting their activities in the specified areas, etc.

To solve the scientific tasks related to researching the ways of reforming the hotel, restaurant and tourism industry of Ukraine after obtaining the status of a candidate for membership of the European Union, general scientific methods were applied, in particular: the logical and analytical method, the method of generalization, the method of systematization and classification, the method of deduction and induction, method of synthesis and analysis, etc.

Key words: hotel and restaurant industry, Ukraine, Poland, Hungary, Slovakia, Czech Republic, tourism, hospitality industry, European Union, hotel and restaurant business market.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що, після отримання Україною статусу кандидата у члени в ЄС, необхідно розглянути перспективні шляхи реформування готельно-ресторанної та туристичної індустрії відповідно до вимог Європейського Союзу. Сфера гостинності є стовідсотковим індикатором добробуту країни, а також фундаментом успішного розвитку туристичної галузі. Відповідно до зазначеного та у контексті подій, які пов'язані з війною України із її східним сусідом, що супроводжується масовим руйнуванням цивільної та туристичної інфраструктури, сьогодні актуальним постає питання відбудови сфери гостинності до європейських стандартів.

Аналіз дослідження. Проблематика дослідження реформування туристичної та готельно-ресторанної галузі країн Вишеградської четвірки, які є членами ЄС, комплексно розглянуто у працях наступних дослідників: О. Біланюка (Біланюк, 2013), Я. Віхляєвої (Віхляєва, 2010), А. Кізки (Кізка, 2011), С. Ожеми (Ожема, 2014), Л. Поліщука (Поліщук, 2012) та ін. Водночас, можемо констатувати, що пошук перспективних шляхів реформування готельно-ресторанної та туристичної індустрії після отримання Україною статусу кандидата у члени в ЄС та в умовах війни, ще не розглядалося у вітчизняній історіографії.

Мета статті. Мета дослідження – комплексно дослідити шляхи реформування вітчизняної готельно-ресторанної та туристичної індустрії після отримання Україною статусу кандидата у члени Європейського Союзу. Для реалізації мети нами було визначено наступні завдання:

- вивчити теоретичну базу реформування сфери гостинності та туризму;
- узагальнити європейський досвід реформування готельно-ресторанної індустрії;
- зробити обґрунтовані висновки щодо проведеної роботи.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи шляхи реформування вітчизняної готельно-ресторанної та туристичної індустрії після отримання статусу кандидата у члени ЄС, необхідно відмітити, що досвід у цій сфері таких країн, як Польща, Угорщина, Словаччина, Чехія був би актуальним на даному етапі і для України. Зазначені країни, відомі як Вишеградська четвірка, так само як і Україна мали комуністичне минуле та із отриманням статусу кандидатів до Європейського Союзу змогли успішно впродовж десятиліття модернізувати сферу готельно-ресторанного бізнесу і туризму до європейських та світових стандартів гостинності (Корсак, Фуртій, 2016: 104-109; Корсак, Берец, 2016: 98-101; Корсак, Фуртій, 2016: 99-103).

Розглядаючи польський досвід відмітимо, що у 1997 р. відповідно до вимог Європейського Союзу було запроваджено реалізацію «Програми розвитку національного туристичного продукту» у наступних напрямках: бізнес-туризм, культурний туризм, сільський туризм, спеціалізований туризм, прикордонно-транзитний туризм. Зазначеним реформам сприяла створена у 1999 р. «Polska Organizacja Turystyczna» (POT). Зазначена державна організація займалася просуванням і розвитком польського туристичного продукту. Діяльність організації здійснювалася через іно-

земні представництва – «Польські осередки туристичної інформації». У їхню компетенцію входило:

- організації туристичних міроприємств;
- здійснення моніторингу ринку готельно-ресторанних послуг країн-сусідів;
- маркетинг польського туристичного продукту;
- пошук та залучення іноземних інвесторів;
- міжнародна співпраця з аналогічними національними туристичними організаціями інших країн (Біланюк, 2013: 14-19).

Головним завданням «РОТ» було — показати Польщу як привабливу країну, із високим рівнем послуг гостинності (Polska Organizacja Turystyczna). Шляхами для реалізації зазначеної мети були здійснені наступні кроки:

1. Створення мережі спеціалізованих інституцій, до компетенції яких входило рекламування країни на ринку готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. Серед них провідну роль відігравали: «Національна» (Польська) туристична організація, «Польська агенція розвитку туризму», яка займалася плануванням стратегії розвитку сфери туризму та гостинності воєводств, а також сприяла залученню закордонних інвестицій у готельно-ресторанний бізнес країни. Зазначені організації ефективно об'єднали навколо себе представників органів місцевого самоврядування та власників готельного і ресторанного бізнесу.

2. У країні з початку 2000 р. почала діяти єдина система туристичної інформації, структуру якої складали – регіональні центри інформації, локальні центри, цілорічні та сезонні центри туристичної інформації (Корсак, Фуртій, 2016: 104-109).

Після вступу Польщі до ЄС був створений проект «Туризм для всіх», реалізація якого здійснювалася через створення в Інтернеті бази даних про доступність готельно-ресторанної та туристичної інфраструктури для туристів з особливими потребами. Завдяки зазначеному проекту, на території Польщі сьогодні існує понад 5000 об'єктів розміщення для осіб з різними фізичними вадами (Polska Organizacja Turystyczna; Поліщук, 2012: 181-187).

Схожі заходи для розвитку сфери гостинності та туризму були вжиті угорським урядом у 90-х рр. ХХ ст. У ці роки в Угорщині на базі «Угорського національного туристичного офісу» було створено «Угорську туристичну службу», яку у 1996 р. було перетворено на «Секретаріат з туризму» при Міністерстві промисловості та торгівлі Угорщини. Зазначена інституція приділяла значну увагу будівництву готельної інфраструктури,

шляхом збільшення кількості вітчизняних та іноземних інвестицій у галузь. Багато готельних підприємств у цей період увійшли до міжнародних готельних ланцюгів. Також, було створено «Раду з туризму» при парламенті Угорщини, а виконавчі комітети із питань туризму були замінені на регіональні туристичні ради, регіональні маркетингові директорії та проектні бюро (Tourism in Hungary).

У 1992 році в Угорщині була створена асоціація «Hungarian Baths Association», яка з 1998 року стала постійним членом «ЕСПА» (Європейської SPA Асоціації) (Корсак, Фуртій, 2016: 104-109).

Після вступу Угорщини до ЄС, регулювання туризму у країні здійснюється організацією – «Угорщина-туризм», яка є акціонерним товариством і перебуває у структурі Міністерства економіки Угорщини. Головна діяльність зазначеної інституції зосереджена виключно на просуванні угорського туристичного та готельно-ресторанного продукту. Найбільша інтенсивна робота щодо зазначеного ведеться в Австрії і Німеччині, через пріоритетність ринків цих країн для угорського туристичного бізнесу (Корсак, Фуртій, 2016: 104-109).

Значний інтерес складає досвід реформування готельно-ресторанної галузі і туризму Словаччини та Чехії. Відмітимо, що комуністична Чехословаччина мала найвищі показники в'їзного туризму серед країн Східної Європи. Після поділу Чехословаччини 1 січня 1993 року було утворено Чеську та Словацьку Республіку. У 90-х рр. сфера гостинності та туризму у Словаччині почала адаптуватися до умов ринкової економіки. Державні туристичні та готельні об'єкти країни були приватизовані. Також, завдяки іноземному капіталу розпочалося будівництво нових готельних комплексів (Кізка, 2011).

Після 1993 р. спостерігалось падіння кількості іноземних туристів, оскільки рівень якості туристичних та готельно-ресторанних послуг був не на високому рівні (Корсак, Фуртій, 2016: 104-109). Також, необхідно відмітити, що у 90-ті рр. уряд Словаччини не виробив чітку централізовану туристську політику. Тому, майже десятиліття Словаччина залишалася маловідомим туристичним регіоном для багатьох потенційних іноземних туристів. У цей період у країні було створено «Національне агентство із туризму». До його компетенції належало просування словацького туристичного продукту. Зазначене реалізовувалося повільно, оскільки уряд виділяв на це незначні кошти (Ожема, 2014).

Ситуація змінилася на краще після 2004 р., коли країна стала членом ЄС. «Національне агентство

із туризму» отримало дотації з фондів Європейського Союзу. Значні кошти були виділені на проведення маркетингових заходів і у 2007 р. було введено в експлуатацію туристичний Інтернет-портал – <http://www.slovakia.travel>. Також, урядом була впроваджена у життя політика координованого просування туристичного продукту у рамках співпраці країн «Вишеградської четвірки» на світовий ринок готельного та туристичного бізнесу. Зазначене реалізовувалося за допомогою спільної ініціативи національних туристичних інститутів Польщі, Угорщини, Словаччини та Чехії. Ініціатива отримала назву – «European Quartet – One Melody» (Official Slovak National Tourism Portal; Корсак, Фуртій, 2016: 104-109).

Результатами вдалої туристичної політики Словаччини, став інтенсивний розвиток різних видів туризму серед яких: літній активний відпочинок, курортний туризм (озеро Ширава), оздоровчий туризм, зимові види спортивного туризму, історико-культурний екскурсійний туризм, а також еко-туризм. Останній сприяв розбудові у гірській місцевості Словаччини екологічних готелів та садиб (Ожема, 2014).

Що стосується Чеської Республіки відмітимо, що із 1993 р. розвиток сфери готельно-ресторанного бізнесу і туризму характеризувався модернізацією готельних закладів радянського типу та ліквідацією старих бюро подорожей. Таким чином, в умовах переходу Чехії до ринкової економіки відбувалася модифікація застарілої туристичної інфраструктури країни шляхом орієнтації на розроблення нового і якісного туристичного та готельно-ресторанного продукту, який би мав попит на європейському та світовому ринку гостинності. Зазначений процес супроводжувався створенням туроператорів та тур агентів (Віхляєва, 2010: 27-30).

Так само, як і решта партнерів Вишеградській четвірки, у 1993 році Міністерством місцевого і регіонального розвитку Чеської Республіки був створений «Чеський центр туристичного руху», який з 2003 р. був перейменований у «Czech Tourism». Це державна інституція, головною метою якої є розвиток сфери гостинності та туризму у країні, шляхом використання методів, які рекламували туризм на вітчизняному та закордонному ринку (Корсак, Фуртій, 2016: 128-131).

Агенція «Czech Tourism» має численні представництва у країнах Європи та світу. До основних завдань мережі представництв належать:

– вироблення маркетингової стратегії просування Чехії на європейському та світовому ринках гостинності і туризму;

– створення позитивного туристичного іміджу країни;

– збільшення обсягу приїздів та перебування іноземних туристів у країні;

– здійснення рекламної діяльності.

Зазначені завдання реалізуються шляхом використання наступних інструментів маркетингової стратегії:

– проведення PR-кампанії у форматах: он-лайн, друкованих та зовнішніх;

– організація інформаційно-ознайомчих турів;

– участь у виставкових та презентаційних заходах, на яких країна може успішно продемонструвати свій потенціал у сфері готельно-ресторанного бізнесу та туризму;

– організація воркшопів;

– підтримка міжнародної співпраці та розвиток контактів із стратегічними партнерами (Czech Tourism).

Окрім «Czech Tourism», у Чеській Республіці створено та діють наступні організації:

1. «Czech Convention Bureau» – створена у 2009 р. (займається просуванням Чехії у сфері конгресного туризму);

2. Інститут туризму – відділ агентства «Czech Tourism» (займається аналітичною та інформаційною діяльністю);

3. Асоціація країв Чехії – неурядова організація, яка створена у 2001 р. (у своєму складі має Комісії, які займаються питаннями розвитку туризму, культури та охорони пам'яток);

4. Міністерство місцевого і регіонального розвитку Чехії (є методичним та координаційним органом у питаннях здійснення туристичної діяльності);

5. Асоціація туристичних компаній та агентств, державна громадська організація «Czech Tourism» (займається координацією діяльності туроператорів та турагентів);

6. Асоціація готелів і ресторанів Чеської Республіки (представляє інтереси чеського готельно-ресторанного бізнесу);

7. Асоціація туристичних інформаційних центрів (об'єднує діяльність чеських інформаційних центрів із туризму) (Корсак, Фуртій, 2016: 128-131).

У контексті зазначеного, ми можемо рекомендувати Уряду України наступні перспективні шляхи реформування вітчизняної готельно-ресторанної та туристичної індустрії:

1. Створити подібну державну інституційну систему організацій, яка б регулювала сферу туризму та готельно-ресторанного бізнесу;

2. Використовуючи законодавчі можливості, створити сприятливі умови для розвитку готельно-ресторанної сфери та туристичної галузі у країні;

3. За допомогою прозорої туристичної політики досягти кращих умов захисту інтересів клієнтів;

4. Сформувані чіткі правила діяльності для туристичних компаній та туроператорів;

5. Використати досвід зазначених країн, щодо залучення історико-культурних пам'яток у сферу готельно-ресторанного бізнесу.

6. Брати регулярну і активну участь у провідних міжнародних форумах у сфері гостинності та туризму, тим самим презентуючи свою діяльність у зазначених сферах.

Висновки. Взнявши до уваги досвід країн Центральної Європи можемо стверджувати, що

Україні необхідно вдосконалити інституційну систему організації державного регулювання сфери готельно-ресторанного бізнесу та туризму. Головним завданням у контексті зазначеного є – координаційна співпраця між органами державної влади та суб'єктами готельно-ресторанного і туристичного бізнесу. Застосовуючи практичний досвід цих країн, українському уряду необхідно розробити «Концепцію просування національного готельно-ресторанного та туристичного продукту на європейському та світовому ринку гостинності».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біланюк О. Сучасний стан та перспективи розвитку сфери туризму в українсько-польському транскордонному регіоні. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2013. Випуск 43. Ч. 2. С. 14–19.
2. Віхляєва Я. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної інфраструктури Чехії. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети»*. Харків, Україна, 21 – 22 Травня 2010. Х.: ХНУ ім. Каразіна, с. 27 – 30.
3. Кізка А. В Словаччині багато що змінилось, особливо в галузі туризму. *Туристический мир*. 2011. URL : http://turmir.com/blog_12282.html(дата звернення 11.08.2022.)
4. Корсак Р. В., Берез А. Розвиток туризму в країнах Європейського Союзу та досвід організації для України на початку XXI ст. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. К.: "Видавництво "Гілея", 2016. Вип. 108. С. 98-101.
5. Корсак Р. В., Фуртій В. Організація туризму у країнах центральної Європи (Польща, Словаччина, Угорщина): Досвід організації для України. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. К. : «Видавництво «Гілея», 2016. Вип. 113 (10). С. 104-109.
6. Корсак Р. В., Фуртій В. Розвиток туризму у Чехії: досвід організації для України (кін. XX ст. поч. XXI ст.). *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. К. : «Видавництво «Гілея», 2016. Вип. 107 (4). С. 128-131.
7. Корсак Р. В., Фуртій В. Україна-ЄС: співробітництво у сфері туризму (поч. XXI ст.). *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. К.: «Видавництво «Гілея», 2016. Вип. 109 (6). С. 99-103.
8. Ожема С. В. Досвід розвитку туризму у Словаччійській Республіці. *Матеріали Міжнародної Інтернетконференції «Зовнішньоекономічна діяльність України для входження в ЄС: досвід Вишеградської четвірки»*, Луцьк, 2014. URL: <http://www.viem.edu.ua/konf10/art.php?id=0209>(дата звернення 10.08.2022.)
9. Поліщук Л.С. Управління розвитком туризму: досвід Польщі. *Географія та туризм*. 2012. Вип. 23. С. 181-187.
10. Czech Tourism. URL: <https://www.czechtourism.com/ru/about-czt/> (дата звернення 10.08.2022.)
11. Official Slovak National Tourism Portal. URL: <http://www.slovakia.travel> (дата звернення 08.08.2022.)
12. Polska Organizacja Turystyczna. URL: <http://www.pot.gov.pl/o-polskiej-organizacji-turystycznej/l/polska-organizacja-turystyczna> (дата звернення 10.08.2022.)
13. Tourism in Hungary. URL: www.hungary.com. (дата звернення 10.08.2022.)

REFERENCES

1. Bilaniuk O. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku sfery turyzmu v ukrainsko-polskomu transkordonnomu rehioni [The current state and prospects for the development of tourism in the Ukrainian-Polish cross-border region]. *Bulletin of Lviv University. The series is geographical*. 2013. Issue 43. Part 2. P. 14–19. [in Ukrainian]
2. Vikhliayeva, Ya. Yu. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku turystychnoi infrastruktury Chekhii [The current state and prospects for the development of the tourist infrastructure of the Czech Republic]. *Materials of the international scientific and practical conference "Tourist business: world trends and national priorities"*. Kharkiv, Ukraine, May 21-22, 2010. Kh.: KhNU named after Karazina, village 27-30. [in Ukrainian]
3. Kizka A. V Slovaichchyni bahato shcho zminylos, osoblyvo v haluzi turyzmu [Much has changed in Slovakia, especially in the field of tourism]. *Tourist world*. 2011. URL : http://turmir.com/blog_12282.html [in Ukrainian]
4. Korsak R. V., Berets A. Rozvytok turyzmu v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu ta dosvid orhanizatsii dlia Ukrainy na pochatku XXI st. [The development of tourism in the countries of the European Union and the experience of organization for Ukraine at the beginning of the 21st century]. *Gilea: scientific bulletin. Collection of scientific works*. K.: "Gilea Publishing House", 2016. Issue 108. P. 98-101. [in Ukrainian]
5. Korsak R. V., Furtii V. Orhanizatsiia turyzmu u krainakh tsentralnoi Yevropy (Polshcha, Slovaichchyna, Uhorshchyna): Dosvid orhanizatsii dlia Ukrainy [Organization of tourism in the countries of Central Europe (Poland, Slovakia, Hungary): Experience of organization for Ukraine]. *Gilea: Scientific Bulletin. Collection of scientific papers*. K.: "Gilea Publishing House", 2016. Vol. 113 (10). С. 104-109. [in Ukrainian]
6. Korsak R. V., Furtii V. Rozvytok turyzmu u Chekhii: dosvid orhanizatsii dlia Ukrainy (kin. XX st. poch. XXI st.) [Development of tourism in the Czech Republic: experience of organization for Ukraine (late 20th century, early 21st century)].

.....
Gilea: Scientific Bulletin. Collection of scientific papers. K.: "Gilea Publishing House", 2016. Vol. 107 (4). С. 128-131. [in Ukrainian]

7. Korsak R. V., Furtii V. Ukraina-YeS: spivrobotnytstvo u sferi turyzmu (poch. XXI st.) [Ukraine-EU: cooperation in the field of tourism (beginning of the 21st century)]. Gilea: Scientific Bulletin. Collection of scientific papers. K.: "Gilea Publishing House", 2016. Vol. 109 (6). С. 99-103. [in Ukrainian]

8. Ozhema S. V. Dosvid rozvytku turyzmu u Slovatskii Respublitsi [Experience of tourism development in the Slovak Republic]. Materials of the International Internet Conference "Foreign Economic Activity of Ukraine for EU Accession: Experience of the Visegrad Four", Lutsk, 2014.. URL: <http://www.viem.edu.ua/konf10/art.php?id=0209> [in Ukrainian]

9. Polishchuk L.S. Upravlinnia rozvytkom turyzmu: dosvid Polshchi [Management of tourism development: the experience of Poland]. Geography and tourism. 2012. Issue 23. P. 181-187. [in Ukrainian]

10. Czech Tourism. URL: <https://www.czechtourism.com/ru/about-czt/>

11. Official Slovak National Tourism Portal. URL: <http://www.slovakia.travel>

12. Polska Organizacja Turystyczna. [Polish Tourist Organization.] URL: <http://www.pot.gov.pl/o-polskiej-organizacji-turystycznej/l/polska-organizacja-turystyczna> [in Polish]